



Ιστορία της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Το 'παράδειγμα' των Φιλοσοφικών Σχολών

Ενότητα: Αποστολή των Πανεπιστημίων

Βασίλειος Φούκας
Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ



**Νόμοι και νομοσχέδια για την
Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση στην Ελλάδα
Εξεταζόμενες ιστορικές περίοδοι :
1836-1837, 1899, 1925-26, 1965**

Εισηγήτρια :
Σοφία Γκιόση

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ JOSE ORTEGA Y GASSET

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Τεράστιο συγγραφικό έργο. Κυρίως συλλογές άρθρων και δοκιμίων.

-Το θέμα του καιρού μας, 1923,

-Η εξέγερση των μαζών, 1930,

-Η Ιστορία ως σύστημα, 1935



Σκοποθεσία εργασίας - Μέθοδοι

- Αποσαφήνιση ιστορικών συνθηκών σύστασης πανεπιστημιακού θεσμού στην Ελλάδα.
- Θεσμικό πλαίσιο ίδρυσης και η ταυτότητα των πρώτων πανεπιστημίων στην Ελλάδα.
- Εξελικτική πορεία θεσμού στην ιστορική του διαδρομή από τη σύσταση του ελληνικού κράτους έως το έτος 1925 και κατά το έτος 1965.
- Προσέγγιση του θεσμού μέσα από τα εκάστοτε κοινωνικά και πολιτικά συμφραζόμενα.
- Ιστορικό υλικό : νόμοι, νομοσχέδια, εισηγητικές εκθέσεις, πρακτικά Βουλής.
- Μέθοδος : ιστορικο-ερμηνευτική



Θεσμική εξέλιξη ελληνικού πανεπιστημίου

1837 – 1894: Από ίδρυση αθηναϊκού πανεπιστημίου (1836/37) μέχρι τα νομοσχέδια του Δ. Καλλιφρονά (Υπουργός Παιδείας της τελευταίας Κυβέρνησης Χ.Τρικούπη), μεταξύ των οποίων αυτό με το οποίο προτείνεται η καθιέρωση εισιτηρίων εξετάσεων στο Πανεπιστήμιο (διότι, όπως αναφέρεται στην εισ.έκθ. *«οι εις τα ακροατήρια αυτών συρρέοντες φοιτηταί προσέρχονται ελλιπέστατα παρασκευασμένοι προς θεραπείαν των επιστημών»*) και η αύξηση της Ιατρικής σε 5 έτη.

1894 – 1911: Από τα νομοσχέδια Καλλιφρονά μέχρι τον Οργανισμό του 1911 Βομβαρδισμός πανεπιστημιακών νομοσχεδίων (Καλιφρονάς, Στάης, Ευταξίας, Στεφανόπουλος, Ζαΐμης, Παναγιωτόπουλος, Αλεξανδρής).



Θεσμική εξέλιξη ελληνικού πανεπιστημίου

1911 – 1932: Από Οργανισμό του 1911 μέχρι τον Οργανισμό του 1932 Περίοδος των τριών οργανισμών (1911, 1922, 1932) και των νέων Πανεπιστημίων (Θεσσαλονίκη 1924/25, Σμύρνη 1919/22).

1932 – 1982 : Μισός αιώνας με ένα ογκώδες νομοθέτημα 357 άρθρων (N 5343/32). Σ' αυτή την περίοδο θα επιχειρηθεί ανεπιτυχώς η αντικατάστασή του (Πορίσματα επιτροπής 1958, νομοσχέδια Γ. Παπανδρέου 1965 – ίδρυση Πανεπιστημίων Πατρών, Ιωαννίνων, νομοσχέδια Μητσοτάκη – Αλλαμανή, Πορίσματα επιτροπής παιδείας της Χούντας 1971/73, Νομοσχέδια Ταλιαδούρου, νομοσχέδια Τσάτσου – Ευρυγένη, 1975, ν.815/78).



Ίδρυση πρώτου ελληνικού Πανεπιστημίου

Ιστορικές συνθήκες πλαισίωσης της ιδέας σύστασης πανεπιστημίου στον ελλαδικό χώρο.

- 1824 : επί Υπουργίας Γ.Κωνσταντά
 - α. *«Σχέδιον περί ακαδημαϊκού τινός καταστήματος»*
 - β. *Νομοσχέδιο «Περί Κοινής Παιδείας»* από *συσταθείσα Ειδική Επιτροπή*
- Μη καρποφόρες προσπάθειες



1833 : Διάταγμα της 10/22ας Μαρτίου

- Σύσταση Επιτροπής από λόγιους για προτάσεις προς την Κυβέρνηση σχετικά με τη Δημόσια Εκπαίδευση *«περί των καταλληλότερων μέσων προς βελτίωσιν αυτής...και σχηματισμόν σχολείων του λαού ... και ενός Πανεπιστημίου και έκθεσιν περιεκτικήν περί του σημαντικού τούτου δια το μέλλον της Ελλάδος αντικειμένου».*



Δ/γμα της 3^{ης}/15^{ης} Απριλίου 1833 (ΦΕΚ 14/13-4-1833)

- Ρύθμιση για ίδρυση του πρώτου ελληνικού πανεπιστημίου.
- Στόχοι «.. η φροντίς περί συστάσεως και αρμοδίου οργανισμού των στοιχειωδών και υψηλοτέρων παιδευτικών καταστημάτων, ενός Πανεπιστημίου και μίας Ακαδημίας των Επιστημών. ... Η φροντίς περί μορφώσεως αξίων διδασκάλων δια τα σχολεία και διδασκτόρων και η ανέγερσις των επί τούτω απαιτουμένων καταστημάτων» (άρθρο Β, παρ. 2, εδ. α΄).
- Και αυτή η προσπάθεια τίθεται στο περιθώριο λόγω πολιτικών ανακατατάξεων (αποβολή Μάουρερ από Κυβέρνηση Αντιβασιλείας).



Δ/γμα της 3^{ης}/15^{ης} Απριλίου 1833 (ΦΕΚ 14/13-4-1833)

- **1835** : Ιδρύονται

- α) το πρώτο «Θεωρητικόν και Πρακτικόν Διδασκαλικόν Κατάστημα Χειρουργίας, Φαρμακοποιίας και Ιατρικής»,

- β) το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο αρχικά ως «Σχολείον Καλών Τεχνών» και το **1914** ως «Εθνικόν Μετσόβιον Πολυτεχνείον» ισότιμο με το Πανεπιστήμιο Αθηνών.



Δ/γμα της 31/12/1836- επικύρωση 12/01/1837

- Δημοσιεύεται επί Αντιβασιλείας Άρμανσμπεργκ
- Τίτλος : «Περί συστάσεως Πανεπιστημίου»
- 13 κεφάλαια και 118 άρθρα
- 1^ο κεφ. (άρ.1-9) «Περί συστάσεως Πανεπιστημίου»,
- 2^ο κεφ. (άρ.10-24) «Περί διοικήσεως του Πανεπιστημίου»,
- 3^ο κεφ. (άρ. 25-37) «Περί των ιδιαίτερων δικαιωμάτων του Πανεπιστημίου»,
- 4^ο κεφ. (άρ. 38-46) «Περί των καθηγητών και διδασκάλων του Πανεπιστημίου»,



Δ/γμα της 31/12/1836- επικύρωση 12/01/1837

- 5^ο κεφ. (άρ.47-57) «Περί των παραδόσεων εις το Πανεπιστήμιον»
- 6^ο κεφ. (άρ. 58-66) «Περί παραδοχής των μαθητών εις το Πανεπιστήμιον»
- 7^ο κεφ. (άρ. 67-74) «Περί της διδασκαλίας εις το Πανεπιστήμιον»
- 8^ο κεφ. (άρ.75-81) «Περί της διάρκειας των εξαμήνων, περιόδων, εγγραφών και των διδάκτρων»
- 9^ο κεφ. (άρ.82) «Περί της χρήσεως των συλλογών κλπ του Πανεπιστημίου»
- 10^ο κεφ. (άρ. 83-86) «Περί των σχέσεων των μαθητών προς τας αρχάς του Πανεπιστημίου και των καθηγητών αυτού»
- 11^ο κεφ. (άρ. 87-100) «Περί εφαρμογής των ακαδημαϊκών ποινών εν γένει»
- 12^ο κεφ. (άρ. 101-116) «Περί πειθαρχικών ορισμών ως προς την επιμέλειαν και διαγωγήν των μαθητών και περί ποινών εφαρμοστέων εις τους παραβάτας»
- 13^ο κεφ. (άρ. 117-118) «Ακροτελεύτιοι ορισμοί»



Δ/γμα της 31/12/1836- επικύρωση 12/01/1837

- Έδρα του Πανεπιστημίου : η Αθήνα
- Πρόβλεψη 4 σχολών :

A. Σχολή Γενικών Επιστημών (Φιλοσοφίας, Φιλολογίας, Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών, Καταστατικής και Ιστορίας μετά των βοηθητικών τους επιστημών.

B. Σχολή της Θεολογίας

Γ. Σχολή της Ιατρικής

Δ. Σχολή των Νομικών και Πολιτικών Επιστημών



Δ/γμα της 31/12/1836- επικύρωση 12/01/1837

- Κάθε Σχολή : ορισμένος αριθμός «καθεδρών», τακτικούς και έκτακτους καθηγητές.
- Πρόγραμμα μαθημάτων : υποβολή του στο Υπουργείο των Εκκλησιαστικών κάθε εξάμηνο και δημοσίευσή του στο ΦΕΚ.
- Καθιέρωση διδάκτρων.
- Δεκτοί στις παραδόσεις και απλοί ακροατές.
- Διοίκηση Πανεπιστημίου : Πρύτανης και Σημάντορες (Κοσμήτορες) / δικαίωμα επίβλεψης των παραδόσεων.
- Προϋποθέσεις εισαγωγής : απολυτήριο γυμνασίου/προκαταρκτικές γνώσεις/άμεμπτη αγωγή.
- Ανάκληση του Δ/τος πριν την εφαρμογή του και αντικατάστασή του από το Δ/γμα της 10^{ης} / 22ας Απριλίου 1837.



Δ/γμα της 10^{ης} / 22ας Απριλίου 1837

- Ιδρύεται το «Πανεπιστήμιον του Όθωνος».
- Συμπλήρωση του Δ/τος από το Δ/γμα της 14^{ης}/26^{ης} Απριλίου 1837, το οποίο αποτελείται από 42 άρθρα και χωρίζεται σε 6 κεφάλαια τα οποία αφορούν τη σύσταση του Πανεπιστημίου, τη διδασκαλία, τους καθηγητές, τους φοιτητές και τον τρόπο διοίκησης του Πανεπιστημίου.
- Προβλέπεται η σύσταση 4 σχολών : Θεολογίας, Νομικών Επιστημών, Ιατρικής και Φιλοσοφικής και άλλης εγκυκλίου παιδείας.
- Προϋποθέσεις εισαγωγής : απολυτήριο Γυμνασίου και καταβολή διδάκτρων.
- Φοίτηση : 3ετής για τη Φιλοσοφική Σχολή, 4ετής για τις λοιπές σχολές.



Δ/γμα της 31/12/1836- επικύρωση 12/01/1837

- Διοίκηση Πανεπιστημίου : ανήκει στον Υπουργό Εκκλησιαστικών, επικουρούμενος από τον Πρύτανη και τους Σχολάρχες.
- Προγράμματα μαθημάτων και σπουδών : συντάσσονται από τις σχολές και υποβάλλονται από τον Πρύτανη στην έγκριση του Υπουργείου και κατόπιν δημοσιεύονται δια του Τύπου.
- Έσοδα-Έξοδα Πανεπιστημίου : αρχικά, προβλέφθηκε να καλύπτονται από το Εκκλησιαστικό Ταμείο, του οποίου οι πόροι, ωστόσο, δεν κατέστησαν επαρκείς, με αποτέλεσμα το Δημόσιο Ταμείο να αναλάβει τα λειτουργικά έξοδα. Σταδιακά, η συνεισφορά του μειώθηκε μετά από τις προικοδοτήσεις και τα κληροδοτήματα προς το Πανεπιστήμιο και περιορίστηκε στην κάλυψη της μισθοδοσίας του διδακτικού προσωπικού.



Έναρξη λειτουργίας Πανεπιστημίου Αθηνών

- 3/15 Μαΐου 1837 παρουσία του Βασιλιά Όθωνα.
- Πανηγυρικός της ημέρας : εκφωνείται από τον πρώτο διορισμένο από τον Όθωνα Πρύτανη, καθηγητή Ιστορίας, Κ.Δ.Σχινά.
- 1^ο έτος λειτουργίας του Πανεπιστημίου : εγγράφονται 52 φοιτητές (8 στη Θεολογική, 22 στη Νομική, 4 στην Ιατρική και 18 στη Φιλοσοφική) και 75 τακτικοί ακροατές (2 στη Φιλοσοφική, 2 στην Ιατρική και 71 στη Νομική).



Ιδεολογικές αναφορές που συνοδεύουν τη σύσταση του πρώτου ελλαδικού Πανεπιστημίου

- Διαμόρφωση εθνικής ταυτότητας.
- Κοινωνική συνοχή του νέου ελληνικού κράτους.
- Στους εναρκτήριοις λόγους της ίδρυσης του Πανεπιστημίου κυριαρχούν η ιδέα του Έθνους ως προάγγελος της Μεγάλης Ιδέας και της εθνικής αναγέννησης, τις οποίες οφείλει να υπηρετεί το Πανεπιστήμιο.



Β.Δ. της 3^{ης} Ιουνίου 1904

- Αυτονόμηση Φυσικομαθηματικής Σχολής από Φιλοσοφική.
- Ιδρύονται : η «Σχολή των Φιλοσοφικών Επιστημών και της Ιστορίας και της Φιλολογίας» και η «Σχολή των φυσικών και μαθηματικών επιστημών» με Φυσικό και Μαθηματικό Τμήμα.
- Έχει αναφερθεί ότι η διδασκαλία επιστημονικών μαθημάτων *«...προσέκοπτεν εις την ερριζωμένην ιδέαν, ότι αι φυσικαί επιστήμαι ήσαν κατ' ουσίαν ξέναι προς τα γράμματα της ανθρωπιστικής παιδείας και προς την προγονικήν παράδοσιν, ήτις θα διαμόρφωνε τον εθνικόν χαρακτήραν της νέας Ελλάδος»* (ιστοριογράφος Μ.Στεφανίδης, 1948/52)

(Μπουζάκης, Σ. 2006. Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα (1836-2005). Στο: *Τεκμήρια Ιστορίας*, Τόμ. Α' (1836-1925). Αθήνα: Gutenberg.)



Νομοσχέδια Α.Ευταξία (1899)

«Αι εκπαιδευτικάί μεταρρυθμίσεις είναι η βάση και η κρηπίς πάσης άλλης μεταρρυθμίσεως εν Ελλάδι. Καθ' όν δε χρόνον πάντες ανομολογούμεν ότι πάντα χρήζουσι μεταρρυθμίσεως και ανορθώσεως παρ' ημίν, αν θέλωμεν να λάβωμεν οριστικόν διαζύγιον προς το απαίσιον παρελθόν, το εγκυμονήσαν τάς μέχρι τούδε εθνικάς συμφοράς και την παρούσαν ημίν κακοδαιμονίαν, ν' αποσοβήσωμεν δ' έν τω μέλλοντι τον κίνδυνον τελείας καταστροφής, θα ήτο η εσχάτη απόνοια δί' ημάς το έργον τούτο να καταστήσωμεν ζήτημα συμπολιτεύσεως και αντιπολιτεύσεως και ούτω να ματαιώσωμεν ή και να αναβάλωμεν αυτό εις τας Ελληνικάς καλένδας, το δη λεγόμενον. Το τοιούτο θα ηύχετο βεβαίως μόνος ο χειρίστος των εχθρών της Ελλάδος».

Α.Ευταξίας



Νομοσχέδια Α.Ευταξία (1899)

- **1895:** Οι υφιστάμενες Σχολές γνωματεύουν επί εκπαιδευτικών θεμάτων και υποβάλλουν στο Υπ.Παιδείας τις προτάσεις τους.
- **1899 :** Μετά από την κατάθεση των γνωματεύσεων ο Υπ.Παιδείας Α.Ευταξίας υποβάλλει στη Βουλή σειρά νομοσχεδίων μεταξύ των οποίων και για τον Οργανισμό του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Η εκτενής αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει την πρόταση του Οργανισμού του Παν.Αθ. φωτίζει τον ζωτικό ρόλο του Πανεπιστημίου μέσα από τις αναφορές του Α.Ευταξία :



Νομοσχέδια Α.Ευταξία (1899)

«Το Πανεπιστήμιον ημών δεν είναι μόνον τον επιστέγασμα και η κορωνίς του όλου εκπαιδευτικού συστήματος, ουδέ κέκληται αυτό μόνον, ως αλλαχού, τούτο μέν να καλλιεργήσει και προαγάγη την επιστήμην αυτήν καθ'εαυτήν παρασκευάζον προσηκόντως και τους μέλλοντας αυτής θεράποντας,, τούτο δε να αναδείξη επιστήμονας ικανούς να πληρώσωσι πάσας τας πρακτικάς και της κοινωνίας ανάγκας».

Α. Ευταξίας

[πηγή : Αιτιολογική έκθεση Οργανισμού Πανεπιστημίου Αθηνών]



Νομοσχέδιο Ευταξία «Περί Οργανισμού του Εθνικού Πανεπιστημίου»

- Αποτελούνταν από 50 άρθρα και 5 κεφάλαια : διοίκηση, διδακτικό προσωπικό, φοιτητές, προσαρτήματα Πανεπιστημίου, προσωρινές διατάξεις .
- Μεταξύ άλλων προβλέφθηκαν τα εξής :
 1. Το Παν. συνιστά ίδρυμα με χαρακτήρα δημοσίου δικαίου με την έννοια ότι υπόκειται σε κανόνες δικαίου που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία νομικών προσώπων που ανήκουν στην εποπτεία του Κράτους, έχει, δε, δική του περιουσία.
 2. Η Διοίκηση ανήκει στον Πρύτανη, τη Σύγκλητο και σε ολομέλεια καθηγητών, ενώ στις Σχολές οι Κοσμήτορες . Επιπλέον, διορίζονται υπάλληλοι με ειδικότερα καθήκοντα (γραμματέας, νομικός σύμβουλος, γραμματείς σχολών, αρχιτέκτονας κá.).
 3. Σύσταση Εποπτικού Συμβουλίου : επεξεργασία νομοσχεδίων Πανεπιστημίου, υποβολή ετήσιας έκθεσης στο Υπ.Παιδ. για την υφιστάμενη κατάσταση στο Παν.



Νομοσχέδιο Ευταξία «Περί Οργανισμού του Εθνικού Πανεπιστημίου»

- Η φοίτηση καθιερώνεται σε 4ετή.
- Πειθαρχικές ποινές φοιτητών (για παραπτώματα μέσα και έξω από το Πανεπιστήμιο).
- Προσαρτήματα στο Πανεπιστήμιο. : βιβλιοθήκες, μουσεία, εργαστήρια.
- Αυτονόμηση Φυσικομαθηματικού Τμήματος από Φιλοσοφική Σχολή με τμήματα το Φυσικό και το Μαθηματικό.
- Διάρθρωση της Φιλοσοφικής σε Τμήματα Αρχαίας και Νεότερης Φιλολογίας.
- Διάρθρωση της Νομικής σε Τμήμα Νομικό και Τμήμα Πολιτικών και Οικονομικών Επιστημών.



Νομοσχέδιο Ευταξία «Περί Οργανισμού του Εθνικού Πανεπιστημίου»

- Τα νομοσχέδια δεν ψηφίζονται λόγω παραίτησης Ευταξία το 1900.
- Τελικώς, ο πρώτος Οργανισμός του Πανεπιστημίου ψηφίζεται το έτος 1911 επί Υπ.Παιδ. Απ.Αλεξανδρή επί πρωθυπουργίας Ελ.Βενιζέλου. Το Παν. Αθηνών διχοτομείται σε Εθνικό (θετικές επιστήμες) και Καποδιστριακό (θεωρητικές επιστήμες) με τη ψήφιση των νόμων ΓΩΓΚ (3823) και ΓΩΚΕ (1925).



N.3341/1925 (ΦΕΚ, Ά 154/22-06-1925)

Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

«Το Πανεπιστήμιον τούτο, χωρίς να υστερή εις ουδέν του παραδεδομένου κλασσικού τύπου των Πανεπιστημίων, μέλλει να περιλάβει εις τους κόλπους αυτού και πάντας τους κλάδους των τεχνικών και εφαρμοσμένων επιστημών, αίτινες θεωρούνται σήμερον απαραίτητοι διά μίαν χώραν προσαρμοζομένην εις τας συνθήκας του σύγχρονου πολιτισμού, φέροντος κατ' εχοξήν οικονομικόν και τεχνικό χαρακτήρα».

[πηγή : Εισηγητική έκθεση ν. 3341/1925]



Ν.3341/1925 (ΦΕΚ, Ά 154/22-06-1925)

Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Εξαγγελία ίδρυσης Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από Αλέξανδρο Παπαναστασίου.
- Η σύστασή του προτάθηκε σε ένα ιδιαίτερα μεταβαλλόμενο πολιτικό σκηνικό.
- Αλλεπάλληλες αλλαγές κυβερνήσεων που άλλοτε ανέστειλαν και άλλοτε προωθούσαν την πρόταση ίδρυσης του Πανεπιστημίου.



Ν.3341/1925 (ΦΕΚ, Ά 154/22-06-1925)

Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Σύntαξη Προσωρινού Οργανισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από Κυβέρνηση Αλ.Παπαναστασίου.
- Ειδικότερα : υποβολή εισηγητικής εκθέσεως ενώπιον της Δ΄Συντακτικής Συνελεύσεως από τον Υπουργό Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ι. Σ. Λυμπερόπουλο.
- Στην εισηγητική έκθεση αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι η ίδρυση του νέου Πανεπιστημίου προτείνεται *«όχι μόνον διά να δημιουργηθή έν δεύτερον πνευματικόν κέντρον εκτός των Αθηνών, αλλά, κυρίως, να υπάρξη επιστημονική και διδακτική άμιλλα και παρ΄ημίν μέλλουσα να έχη τά πλέον ευεργετικά αποτελέσματα καί διά το Πανεπιστήμιον Αθηνών»*.



Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Με την εισηγητική έκθεση προτείνεται ο αναπροσανατολισμός του νέου Πανεπιστημίου αφενός προς έναν πρακτικό και τεχνικό χαρακτήρα προκειμένου να προσαρμοσθεί η χώρα στις οικονομικές και τεχνικές απαιτήσεις του σύγχρονου πολιτισμού και αφετέρου προς έναν ελληνοκεντρικό χαρακτήρα δεδομένου ότι *«Αι ιστορικά συνθήκαι των Νέων Χωρών επιβάλλουσιν την ίδρυσιν ενός κέντρου ακτινοβολίας του εθνικού ημών πολιτισμού ... »*.
- Προτείνεται η σύσταση Σχολής Οικονομικών Επιστημών και η προσθήκη νέων Τμημάτων στη Φυσικομαθηματική Σχολή.
- Οι λεπτομέρειες της λειτουργίας των νέων Σχολών και Τμημάτων θα καθορίζονταν με διατάγματα *«κατά την εξέλιξιν του Πανεπιστημίου και συμφώνως προς τα ενδείξεις της πείρας»*.



Ν.3341/1925 (ΦΕΚ, Ά 154/22-06-1925)

Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Η παραίτηση του Αλ.Παπαναστασίου στις 25 Ιουλίου 1924 προκαλεί την άρνηση της νέας προσωρινής Κυβέρνησης Θ.Σοφούλη για τη ψήφιση του προταθέντος νομοσχεδίου που είχε συνταχθεί από τον Δ.Γληνό.
- Ανάθεση από Κυβέρνηση Σοφούλη σε κοινοβουλευτική επιτροπή με πρόεδρο το Σ.Ζερβό της επεξεργασίας του ως άνω νομοσχεδίου.
- Νέο νομοσχέδιο προταθέν από την επιτροπή Ζερβού με τίτλο «Περί ιδρύσεως Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης».
- Οκτώβριος 1924 : παραίτηση Κυβέρνησης Σοφούλη και ανάληψη καθηκόντων από κυβέρνηση Α.Μιχαλακοπούλου.
- Νοέμβριος 1924 : δημοσιεύεται το «υπό της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής εγκριθέν σχέδιον του Οργανισμού του Πανεπιστημίου», το οποίο συζητείται στη Βουλή τον Ιούνιο του 1925.



Ν.3341/1925 (ΦΕΚ, Ά 154/22-06-1925)

Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Στο νομοσχέδιο αναφέρεται ως το πιο σημαντικό πρόβλημα για την ίδρυση του νέου Πανεπιστημίου η ανεύρεση κατάλληλου διδακτικού προσωπικού.
- Το νομοσχέδιο συζητείται στη Βουλή στις 14 Ιουνίου 1925, το οποίο τελικώς ψηφίζεται (ν. 3341/1925, ΦΕΚ Α' / 22-6-1925).
- Ο νόμος υπογράφεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Π. Κουντουριώτη, τον Υπουργό Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Κ. Σπυρίδη, και τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Π. Τσιτσεκλή.



Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Το ιδρυθέν Πανεπιστήμιο διακρίνεται σε 5 Σχολές (Θεολογική, Φιλοσοφική, Νομικών και Επιστημονικών Επιστημών, Φυσικομαθηματική και Ιατρική).
- Κάθε Σχολή αποτελείται από Τμήματα που απονέμει πτυχίο.
- Το διδακτικό προσωπικό αποτελείται από τακτικούς, έκτακτους καθηγητές και υφηγητές.
- Στη θέση του υφηγητή διορίζονται «οι έχοντες να επιδείξωσιν αξίαν λόγου πρωτότυπον εργασίαν και υφιστάμενοι ευδοκίμως δοκιμασίαν».
- Οι φοιτητές διακρίνονται σε φοιτητές και ακροατές.
- Τη διοίκηση συνιστούν η Γενική Συνέλευση, η Σύγκλητος, το Πρυτανικό Συμβούλιο και ο Πρύτανης.



Ν.3341/1925 (ΦΕΚ, Ά 154/22-06-1925)

Ίδρυση Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Ο ν.3341/1925 δε θα τεθεί σε ισχύ, καθώς καταργήθηκε προσωρινά από τη δικτατορία Πάγκαλου με το ν.δ. της 12-6-1926 «Περί ιδρύσεως Πανεπιστημίου εν Θεσσαλονίκη» (ΦΕΚ 201.)
- Με το ν.δ. της 12-6-1926 προβλέπεται η ίδρυση των Σχολών Θεολογικής, Φιλοσοφικής, Νομικής, Φυσικομαθηματικής και Ιατρικής ενώ περιορίζονται δραστικά οι εξειδικεύσεις των Τμημάτων του ν. 3341/1925.
- Ο προσανατολισμός του ν.δ. του 1926 είναι κλασικός και όχι οικονομοτεχνικός και δίδεται προτεραιότητα στην ίδρυση της Φιλοσοφικής Σχολής που προβλέπεται να λειτουργήσει πρώτη, το ακαδημαϊκό έτος 1926/1927.
- Καταργείται η αυτοδιοίκηση του Πανεπιστημίου, που είχε προβλέψει ο ν. 3341/1925 (π.χ. Γενική Συνέλευση καθηγητών) και επανέρχεται η διοίκηση στον συγκεντρωτικό της χαρακτήρα, ενώ προβλέπεται η απόσπαση καθηγητών από το Πανεπιστήμιο Αθηνών.



Οργανισμός του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- 3-9-1926 : ν.δ. Κυβέρνησης Κονδύλη «Περί Οργανισμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης» (Υπ.Παιδείας, Α.Παπάς), με το οποίο καταργείται το ν.δ. Πάγκαλου.
- Ρύθμιση για την απόλυση όλων των καθηγητών που διορίστηκαν επί δικτατορίας Πάγκαλου.
- Σύσταση 5μελούς Επιτροπής για σύνταξη νέου Οργανισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και υπόδειξη των 15 πρώτων καθηγητών.



Οργανισμός του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- 21-9-1926 : «Περί επαναφοράς εν ισχύι του νόμου 3341 “Περί ιδρύσεως Πανεπιστημίου εν Θεσσαλονίκη”» (ΦΕΚ 328) με πρωτοβουλία του Υπ.Παιδείας, Γ.Διδάχου, οπότε και επαναφέρεται ο ιδρυτικός νόμος 3341/1925 στα βασικά του σημεία.
- Ακολουθούν νομοθετικά διατάγματα το 1927 (της 11^{ης} Νοεμβρίου) και 1928 (της 17^{ης} Φεβρουαρίου και της 5^{ης} Οκτωβρίου), με τα οποία επανατοποθετούνται στις θέσεις τους οι απολυθέντες καθηγητές, ενισχύεται η αυτοδιοίκηση του Πανεπιστημίου και επαναφέρονται οι ρυθμίσεις για τη διάκριση Σχολών και Τμημάτων.



Οργανισμός του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Ειδικότερα, το άρθρο 1 του ν.δ. της 17^{ης} Φεβρουαρίου 1928 που προέβλεπε ότι «Το Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης αποτελεί αυτοτελή οργανισμόν διοικούμενον υπό της γενικής συνελεύσεως των καθηγητών, της Συγκλήτου, του Πρυτανικού Συμβουλίου και του Πρυτάνεως».
- Με το ν.δ. της 5-10-1928 επαναφέρονται οι διατάξεις του ν.3341/1925 αναφορικά με τις Σχολές και τα Τμήματα.



Νομοσχέδια Κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου (1964-1965)

- **Επιτροπή Παιδείας** : Γ.Παπανδρέου (Υπ.Παιδείας), Λουκής Ακρίτας (Υφ.Παιδείας), Ευ.Παπανούτσος (Γενικός Γραμματέας).
- Υποβάλλονται στη Βουλή τρία νομοσχέδια για την εκπαίδευση : το έτος 1964 το νομοσχέδιο «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδεύσεως» (μετέπειτα ν.δ. 4379) και το Μάιο του 1965 τα νομοσχέδια «Περί τεχνικής εκπαιδεύσεως» και «Περί ιδρύσεως Πανεπιστημίων».



Νομοσχέδια Κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου (1964-1965)

- Στην εισηγητική έκθεση του νομοσχεδίου για τα πανεπιστήμια τονίζεται η ανάγκη για την απόκτηση επιστημόνων υψηλού επιπέδου, καθώς *«... ούτε η πνευματική ούτε η οικονομική μας πρόοδος θα πραγματοποιηθεί με ταχύν ρυθμόν, εάν δεν αποκτήσωμεν περισσότερους και καλύτερους επιστήμονας»*.
- Το κυρίαρχο πνεύμα των μεταρρυθμίσεων ανάγεται στην καταπολέμηση του κυρίαρχου έως τότε στην εκπαίδευση σχολαστικισμού με ριζοσπαστικές ρυθμίσεις για εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, δωρεάν παιδεία και στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης, καθιέρωση δημοτικής γλώσσας στο δημοτικό) κά.
- Βασικά αιτήματα : ο εκδημοκρατισμός του εκπαιδευτικού συστήματος και η καθιέρωση ισότητας ευκαιριών.
- Όλες οι προτάσεις συνοδεύονται με σημαντική αύξηση των κονδυλίων για την παιδεία.



Νομοσχέδια Κυβέρνησης Γ.Παπανδρέου (1964-1965)

Ειδικά για το Πανεπιστήμιο :

- Προβλέπεται η ίδρυση Πανεπιστημίων σε Ιωάννινα και Λάρισα.
- Καθιερώνεται νέος τρόπος εισαγωγής στα Πανεπιστήμια (το λεγόμενο ακαδημαϊκό απολυτήριο).
- Ειδικότερα : η πρόσβαση στα ΑΕΙ ήταν δυνατή με την απόκτηση, ύστερα από εξετάσεις, του ακαδημαϊκού απολυτηρίου, το οποίο ήταν δύο τύπων: Α και Β. Ο ένας τύπος ίσχυε για την εισαγωγή στις σχολές θετικών επιστημών και ο άλλος για τις σχολές θεωρητικών επιστημών. Σε ορισμένες σχολές κοινωνικών επιστημών η εισαγωγή ήταν δυνατή και από τους δύο τύπους. Για τον καθορισμό του γενικού βαθμού, με βάση τον οποίο γινόταν η εισαγωγή στα ΑΕΙ, λαμβανόταν υπόψη, εκτός από τις επιδόσεις στις εξετάσεις του ακαδημαϊκού απολυτηρίου, και ο βαθμός των δύο τελευταίων τάξεων του Γυμνασίου με συντελεστή 6.



Νομοσχέδια Κυβέρνησης Γ.Παπανδρέου (1964-1965)

- Παρά τις καινοτομίες της η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964 συνοδεύτηκε από πολλές αντιδράσεις (από Φιλοσοφική Σχολή Αθήνας, Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης εκπαίδευσης κλπ) με έρεισμα την υπονόμευση των θεμελίων του κλασσικού ελληνικού πολιτισμού.
- Η προσπάθεια αναχαιτίστηκε συνεπεία πολιτικών εξελίξεων (επέμβαση βασιλιά τον Ιούλιο του 1965, συντηρητικά τμήματα αστικής τάξης της ΕΡΕ και των αποστατών του 1965, δικτατορία συνταγματαρχών).
- Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964 επανέρχεται το 1976 (Υπ.Παιδείας,Γ. Ράλλης).



Συμπερασματικές παρατηρήσεις από τις νομοθετικές πρωτοβουλίες σύστασης των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης

- Το μοντέλο δυνάμει του οποίου διαμορφώνεται το πρώτο ελληνικό Πανεπιστήμιο, το Πανεπιστήμιο Αθηνών είναι το γερμανικό, το οποίο προωθεί τον σχολαστικισμό και τον εθνικοκεντρισμό και προσανατολίζεται στην επίτευξη μέσω του Πανεπιστημίου γενικής μόρφωσης και επιστημονικής έρευνας.
- Πρώτα βήματα αυτονόμησης του Πανεπιστημίου με δικά του συλλογικά όργανα επιχειρείται με τα νομοσχέδια Ευταξία.
- Με τα νομοσχέδια Ευταξία, επιπλέον, επαναπροσδιορίζεται ο ρόλος του Πανεπιστημίου Αθηνών σε εθνικοκεντρικό με επιρροή από το ιδεολόγημα της διαμόρφωσης της εθνικής ταυτότητας του Κοραή.



Συμπερασματικές παρατηρήσεις από τις νομοθετικές πρωτοβουλίες σύστασης των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης

- Γενικά, οι θεσμικές παρεμβάσεις του κράτους κατά την περίοδο 1833-1925 έχουν ως στόχο τον πλήρη έλεγχο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.
- Οι προσπάθειες ίδρυσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης προσδιορίστηκαν από την αστάθεια του πολιτικού βίου (από το 1833 έως το 1925 διορίστηκαν 146 Υπουργοί Παιδείας).
- Η ίδρυση του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που αποτελεί σταθμό της ελληνικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης θα αποτελέσει τον αντίποδα του Πανεπιστημίου Αθηνών τόσο σε ιδεολογικό προσανατολισμό όσο και σε οργανωτικό επίπεδο.



Πηγές

- *Β.Δ. της 31-12-1836 (ΦΕΚ 86/31-12-1836)*
- *Β.Δ. της 10ης / 22ας Απριλίου 1837*
- *Β.Δ. της 14^{ης}/ 24^{ης} Απριλίου 1837 (ΦΕΚ 16/24-4-1837)*
- *Β.Δ. της 31^{ης} Μαΐου 1894*
- *ν. 3341/1925, ΦΕΚ Α 154/22-06-1925*
- *ν.δ. 4379/1965, ΦΕΚ Α 182/24-10-1964*



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντωνίου, Δ., 2002. *Η εκπαίδευση κατά την Ελληνική Επανάσταση, 1821-1827*, τ. Α'-Β', Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.
- Γληνός, Δ., 1925. *Ένας άταφος νεκρός. Μελέτες για το εκπαιδευτικό μας σύστημα*. Αθήνα: Εκδοτική Εταιρεία «Αθηνά».
- Δερτιλής, Γ., 2005. *Ιστορία του ελληνικού κράτους 1830-1920*, Γ' έκδοση. Αθήνα: Εθνική Τράπεζα
- Δημαράς, Αλ., 1990. *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε: τεκμήρια ιστορίας*, τομ. Α' (1821-1894). Αθήνα: Ερμής. –
- Δημαράς, Αλ., 1970. «Τα εκπαιδευτικά κατά τον Αγώνα», *Νέα Εστία* 88, σσ. 51-59



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δημαράς, Κ. Θ., 1987. *Εν Αθήναις τη 3η Μαΐου 1837. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Μελέτη ιστορική και φιλολογική*, Σειρά Ιστορία του Πανεπιστημίου. Αθήνα:
- Δημαράς, Κ. Θ., 1989. *Ιδεολογήματα στην αφετηρία του ελληνικού Πανεπιστημίου. στο: Πανεπιστήμιο: Ιδεολογία και Παιδεία. Ιστορική διάσταση και προοπτικές*. Αθήνα 21-25 Σεπτεμβρίου 1987, τόμ. Α'. Αθήνα: Ι.Α.Ε.Ν. – Γ.Γ.Ν.Γ., σσ. 43-54.
- Ελευθεράκης, Θ. 2006. *Ο Αλέξανδρος Δελμούζος και το Πανεπιστήμιο. στο : Σ. Μπουζάκης (επιμ.), Ιστορία της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης*. Πρακτικά 4ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Πάτρα 6-8 Οκτωβρίου 2006, σσ.79-93.



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευταξίας, Α., 1899α. *Μεταρρύθμισεις και ανόρθωσις*. Αθήναι: Τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.
- Ευταξίας, Α., 1899β. Αιτιολογική Έκθεσις του νομοσχεδίου Περί Οργανισμού του Πανεπιστημίου. στο: *Παράρτημα της Εφημερίδος της Βουλής της Α΄ Συνόδου της ΙΕ΄ βουλευτικής Περιόδου*. Εν Αθήναις: Εθνικόν Τυπογραφείον, σσ. 950- 1003.
- Ευταξίας, Α., 1899γ. Νομοσχέδιον Περί Οργανισμού του Εθνικού Πανεπιστημίου. στο: *Παράρτημα της Εφημερίδος της Βουλής της Α΄ Συνόδου της ΙΕ΄ βουλευτικής περιόδου*. Εν Αθήναις: Εθνικόν Τυπογραφείο, σσ. 1015- 1030.
- Κριμπάς, Κ., 2003. Η Ανώτατη Παιδεία. 1922-1940. στο: *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*, τόμ. 7: Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ. 185-196.



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Λάμπας, Κ., 2004. *Πανεπιστήμιο και φοιτητές στην Ελλάδα κατά τον 19ο αιώνα*. Αθήνα: Ι.Α.Ε.Ν.-Γ.Γ.Ν.Γ.
- Μαρκέτος, Σ., 1997. Η ίδρυση του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης : κριτική στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. στο: *Πανεπιστήμιο: Ιδεολογία και παιδεία. Ιστορική διάσταση και προοπτικές*. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Αθήνα, 21-25 Σεπτεμβρίου. Αθήνα : Ι.Α.Ε.Ν. – Γ.Γ.Ν.Γ., σσ. 397-420.
- Μπουζάκης, Σ., 2006. *Η Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση στην Ελλάδα (1836-2005). Τεκμήρια Ιστορίας*, τόμ. Α' (1836-1925), τόμ. Β' (1926-2005). Αθήνα: Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ., 2008. Η ελληνική πανεπιστημιακή εκπαίδευση: Από την ίδρυση του πρώτου ελληνικού πανεπιστημίου το 1836/7 μέχρι τον Οργανισμό του 1932: Θεσμοί και αντιλήψεις. στο : Σ. Μπουζάκης (επιμ.), *Ιστορία της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης*. Πρακτικά 4ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Πάτρα 6-8 Οκτωβρίου 2006. Αθήνα: Gutenberg , σσ. 233-242



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μπουζάκης, Σ., 1991. *Νεοελληνική εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σκαρπαλέζος, Α., 1964. *Από την ιστορίαν του Πανεπιστημίου Αθηνών (ιστορικά κείμενα και ιστορικά στοιχεία)*. Αθήναι: Χαραλ. Λ. Συνοδινού Ε.Ε.
- Στασινόπουλος, Μιχ. Δ., 1970. Η περί της παιδείας μέριμνα του αγωνιζομένου έθνους και το πρώτον Πανεπιστήμιον, Αφιέρωμα στο Εικοσιένα. *Νέα Εστία* 88, σσ. 40-50.



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (συνέχεια)

- Τζήκας, Χρ., 2006. Απόπειρες μεταρρύθμισης της ανώτατης εκπαίδευσης: η περίπτωση των νομοσχεδίων του Α. Ευταξία (1899). στο : Σ.Μπουζάκης (επιμ.), *Ιστορία της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης*. Πρακτικά 4ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Πάτρα 6-8 Οκτωβρίου 2006, σσ.365-387.
- Φούκας, Β. , 2011. Η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από την ίδρυσή της έως τη Μεταπολίτευση: Πρόσωπα και προγράμματα, συνέχειες και ασυνέχειες. στο: Σ. Μπουζάκης, *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Όψεις και Απόψεις*, τόμ. Β΄: Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010. Αθήνα: Gutenberg, σσ. 485-509.
- Φυρριπής, Εμμ., 2007. *Το Αθήνησι Ελληνικόν Πανδιδακτήριον (Οθώνειο Πανεπιστήμιο)*. Αθήνα: Βιβλιοτεχνία.





Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Φλωρεντία Αντωνίου
Θεσσαλονίκη, χειμερινό εξάμηνο 2013-2014



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

